

2021. márciusi mérnök évfordulók, emlénapok + **programok**

A korona-vírus járvány miatt valamennyi korábban meghirdetett szakmai-program lemondásra, vagy online térbe került!

1. – 140 éves a Magyar Távirati Iroda

A Magyar Távirati Iroda (MTI) 1881. március 1. óta működtet magyar nyelvű hírszolgálatot a közszolgálatában és a közjavára. Alapítása két országgyűlési gyorsíró és szerkesztő, Maszák Hugó és Egyesy Géza érdeme, akik 1880-tól a bécsi hírügynökség budapesti tudósítói lettek. Ez év november 23-án beadvánnyal fordultak Tisza Kálmán miniszterelnökhöz, amelyben távirataik számára díjmentességet kértek hírügynökségük felállítása érdekében. A magyar kormány 1880. december 28-i ülésén a kérés teljesítéséhez hozzájárult. Az uralkodó, I. Ferenc József a jegyzőkönyvet 1881 januárjában látta el kézjeggyével, így engedélyt kaptak „a valónak megfelelő objektív táviratok szerkesztésére és szétküldésére”. 1998 közepén állami tulajdonba került a hírügynökség. A jelenlegi MTI, mint a Duna Médiaszolgáltató Nonprofit Zrt. önálló divíziója Magyarország és a világ híreit szállítja megrendelőinek. Valamennyi megyében saját tudósítója van. Naponta kb. 500-600 hírt ad ki. A hazai médiában páratlan méretű külföldi tudósítói hálózat a nap 24 órájában küld beszámolókat a világból. Ezen kívül, szerkesztőségeik tizenhárom hírügynökség öt nyelven adott anyagait dolgozzák fel. Ezek az MTI-s belföldi és nemzetközi híryanagok képezik az országban működő tévé- és rádióállomások, napi és hetilapok, valamint a portálok többségének hírszolgáltatási alapját. Az MTI Fotószerkesztőségének munkatársai ott vannak az ország valamennyi jelentős politikai, kulturális és sporteseményén, hogy a legmodernebb digitális berendezésekkel örökítsék meg a megismételhetetlen pillanatokat. Az MTI – közszolgálati alaptevékenysége mellett – teljes körű hír-, fotó- és grafikaszigazgatást nyújt a köz- és kereskedelmi média, kormányzati intézményeknek és egyéb non-profit szervezeteknek, az üzleti világ szereplőinek, valamint a nagyközönségnek. A vállalat tulajdonában van hazánk legnagyobb fotó- és híradatbázisa. Partnerei részére 24 órás ügyfélszolgálat áll rendelkezésre.

1. – 100 éve született Dobrányi Géza mérnök

Egerben született Dobrányi Géza (1921-1990) Állami-díjas vegyészmérnök. A budapesti Műegyetemen 1943-ban szerzett diplomát. Zemplén Géza műegyetemi tanszékén kezdte meg munkáját. 1943-1951 között a Chinoin Gyógyszervegyészeti Gyár kutatómérnöke, majd üzemvezető-helyettese volt. 1951-ben a Magyar Filmlaboratórium Vállalat Gyarmat utcai kísérleti laboratóriuma vezetőjeként kezdett el fotokémiával foglalkozni. Utóbb a Magyar Filmlaboratórium Vállalat igazgatója lett. A fotokémia mellett a fototechnika és fotóművészet fejlődését is figyelemmel kísérte. Nagy szerepe volt a színesfilm-kidolgozás ellenőrzött, biztonságos feltételeinek kialakításában, s ennek elterjesztésében. A 60-as, 70-es években előadásokat tartott, melyek révén egész fotós nemzedék számára tette érthetővé a fotokémiai folyamatokat és azok összefüggéseit. A filmkidolgozás kémiája c. munkájában a felvétel-technika és kidolgozás kémiai vonatkozásait és összefüggéseit foglalta össze. Kevés számú írása a Fotó c. lapban jelent meg. A Magyar Fotóművészek Szövetségének alapító tagja, az Optikai, Akusztikai és Filmtechnikai

Egyesület (OPAKFI) Fotográfiai és Filmszakosztályának elnöke, a Nemzetközi Filmtechnikai Szövetség (UNIATEC) elnökségének örökös tagja volt. Számos kitüntetésben részesült, többek között az OPAKFI Petzval-díját (1970), MTESZ-díjat (1986) kapott.

1. – Polgári védelem világnapja

Hazánkban 1989-ben hirdették ki az 1949. évi genfi egyezmény két jegyzőkönyvében foglaltakat, mely rögzíti a polgári védelem humanitárius jellegét. A polgári védelem feladatai közé sorolja a katasztrófák veszélyeitől való védelmezést, és az életben maradás feltételeinek biztosítását is. Világszerte látványos mentési gyakorlatokat rendeznek a polgári védelem világnapján.

2. – 90 éves hűtőgép-szabadalom

A XX. század történelemformáló tudósainak elképzelt csoportképén, valahol az első sor közepén, Albert Einstein, Neumann János, Enrico Fermi, Wigner Jenő, Paul Dirac, Teller Ede, Max Planc, Hevesy György és Werner Heisenberg társaságában látható Szilárd Leó fizikus is. Dr. Albert Einstein és korábbi tanítványa, dr. Szilárd Leó kapcsolatát a merőben új gondolatokra gyerekesen nyitott, alapjában félénk két férfi barátsága jellemezte. Szívesen üldögéltek együtt, és játszadoztak kedvenc játékszerükkel, a gondolataikkal. A beszélgetéseik tartalma örök titok maradt. Einstein afféle tudományos apafigurává vált Szilárd számára, ám ez Szilárdot nem akadályozta meg abban, hogy nyilvánosan is szinte a durvaságig kritikus legyen. Nem áttalott beleszólni Einstein egyetemi előadásába: „*Professor úr, nonszensz amit mondott!*” Amikor Einstein nem reagált, Szilárd megkérdezte: *most Ön szándékosan opponálja az előbbi állítást vagy egyszerűen nem érti?*” És ez Einsteinnek még csak rosszul sem esett.

Később a közös munkálkodásuk során, több szabadalmon dolgoztak. Mindketten szívesen gondolkodtak szinte akármin, a dolognak még fontosnak sem kellett lennie, csupán érdekesnek. 1926-ban az egyik nap szörnyű tragédiáról olvastak az újságban: egy család megfulladt, mert éjszaka mérges gáz szabadult ki a jégszekrényük hibás szelepéből, amely beszivárogtott a hálósobába. A két tudós ekkor kijelentette: találni kell olyan megoldást a szivattyúzásra, amely nem okozhat balesetet. Ennek kapcsán alkották meg az elektromágneses szivattyút. Ebben az volt újszerű, hogy nem tartalmazott forgóalkatrészt vagy dugattyút, hanem a folyékony fém elektromágneses továbbításával történt a hűtés. Einstein és Szilárd közösen fejlesztett új hűtőgépére és annak egyes alkatrészeire az elbírálás után 1930. november 11-én az Amerikai Egyesült Államokban (USA) 1.781.541-es számú (angol nyelvű) szabadalmat adtak. Az 1929. december 5-én idehaza is benyújtott kérelemre a Magyar Királyi Szabadalmi Bíróság 1931. március 2-án magyar nyelven tette közzé a legsikeresebb közös szabadalmuk leírását. Remélték, hogy felfedezésük érdekelni fogja az ipart, s habár nagy hangja miatt nem lett belőle kereskedelmi termék, az általuk kitalált elvet használták 1942-ben az USA atomreaktor kifejlesztésénél, valamint még ma is ezen az elven hűtik a tenyész-reaktorokat.

6. – Energiatakarékossági világnap

A Föld természeti készletei folyamatos apadnak, ezért fokozottan oda kell odafigyelnünk a rendelkezésre álló energiaforrások minél hatékonyabb felhasználására és a felesleges pazarlás megszüntetésére. A 2000 óta Magyarországon is megtartásra kerülő energiatakarékossági világnap szervezői felhívják idén is a

figyelmet az energiatakarékosság és a megújuló energiaforrások, valamint a környezettudatosság, fenntarthatóság fontosságára. E napon világszerte rengeteg energiatakarékosságra biztató programot szerveznek. A világnap jó alkalom a tavaszi megújulásra és a szemléletváltásra is, így érdemes egy-két programon részt venni.

8. – Nők nemzetközi napja

Az 1857-es textilipari sztrájk emlékére, Zetkin Klára javaslatára világszerte e napon ünneplik a nőnapot. Talán nem is gyökerezett volna meg ilyen széles körben, ha nem a tavasz szimbólumaként, a bimbózó virágokkal együtt köszöntenénk a lányokat és nőket.

14. – Nemzetközi π -nap

A matematika egyik leggyakrabban használt állandója a π (pi), az euklédészi geometriában kör területének és átmérőjének hányadosaként definiált transzcendens szám. A π -napot 1988 óta e napon ünneplik, mivel a hónap számjegye a 3 mellett 14-én a matematikai π érték első két tizedes-jegyéig megegyezik. Ez alkalomból világszerte különböző rendezvényekkel, vetélkedőkkel, konferenciákkal ünneplik e napot. Elterjedt, hogy ilyen alkalmakkor az ünneplők közösen elfogyasztják az eseményre készített gyümölcsös pitéket és a mértékletes italfogyasztással elkerülhető a pityókás állapot.

14. – 150 éve született Varsányi Emil mérnök

Kassán született Varsányi Emil (1871-1938) gépészmérnök. Mérnöki oklevelét 1895-ben szerezte. Gyakorlati tevékenységét a Pesti Hengermalomnál kezdte, ahol mint műszaki vezető működött. Később az Első Gazdasági Gépgyár műszaki igazgatója, majd magánmérnök volt. 1909-ben műszaki doktori oklevelet, 1913-ban egyetemi magántanári képesítést nyert. 1922-től műegyetemi rk. tanár. 1931-ben a felsőház tagja lett. Malomipari technológiai gyakorlati és szakirodalmi munkássága egyaránt jelentős volt.

15. – 120 éve született Ladányi Antal mérnök

E napon született Ladányi Antal (1901-1978) könyvtáros, építészmérnök, egyetemi oktató, aki a 30-as évek végétől kiépítette az Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO) szerinti szakkatalógust. 1961-ben kiépítette a hálózati és módszertani osztályt a műszaki felsőoktatási könyvtárhálózat összefogására.

15. – Nemzeti ünnep, és a magyar sajtó napja

A modern parlamentáris Magyarország megszületésének a napja. Az 1848. március 15-i forradalom célja a Habsburg uralom megszüntetése, a függetlenség és az alkotmányos berendezkedés kivívása volt. A sajtó-szabadság törvényi feltételeinek kiharcolására is emlékeznek a hazai sajtó képviselői, annak emlékére, hogy 1848-ban e napon nyomtatták ki a magyar sajtó első szabad termékét: a Tizenkét pontot és a Nemzeti Dalt.

15. – Fogyasztók világnapja

A fogyasztók, a fogyasztóvédelem, a fogyasztói jogok világnapját 1983 óta ünneplik március 15-én annak emlékére, hogy John F. Kennedy, az Amerikai Egyesült Államok (USA) elnöke 1962-ben ezen a napon külön üzenetet küldött az USA Kongresszusának, így kihirdette a következő négy alapvető fogyasztói jogot: a biztonsághoz, az információhoz, a választáshoz és a képviselőhöz. Az évek során ezek száma nyolcra növekedett (a meghallgatás, a kártérítés, az oktatás, az egészséges környezet), így ezek alapján

alakította ki működését a Fogyasztóvédelmi Világszervezet (consumersinternational.org), illetve az egyes országok saját fogyasztóvédelmi hivatala is. E világnapot a '80-as évek óta egyre több országban ünneplik, minden évben egy-egy téma köré szervezik az aktuális kampányt és rendezvényeket, elősegítve, fejlesztve a fogyasztók jogainak és szükségleteinek globális tudatosságát. E nap alkalom arra is, hogy tiltakozzunk a fogyasztói jogokat aláásó piaci visszaélések és társadalmi igazságtalanságok ellen.

Bővebb információ: feosz.hu

16. – Magyar zászló és címer napja

„Az Országgyűlés, fejet hajtva mindazon emberek, közösségek és emléük előtt, akik e zászló és címer alatt harcolva életüket, szabadságukat adták a magyar nemzetért, vagy e zászló és címer tisztelete miatt szenvedtek bármilyen sérelmet vagy hátrányt, Magyarország zászlaja és címere iránti tisztelettől vezérelve, megbecsülésének kifejezése érdekében a nemzeti színről és ország címeréről szóló 1848. évi XXI. törvénycikk elfogadásának emlékére, március 16. napját a magyar zászló és címer napjává nyilvánítja.” – olvasható a 45/2014. (XII. 17.) OGY határozatban.

19. – 120 éve született Zombory László mérnök

Sárospatakon született Zombory László (1901-1984) vegyészmérnök. A budapesti műegyetemen 1924-ben szerzett oklevelet. 1924-28 között a szegedi tudományegyetemen tanársegéd, 1927-ben pedig vegyész doktorrá avatták. 1928-30-ban a bécsi Collegium Hungaricum állami ösztöndíjasaként a Technische Hochschule mikroanalitikai laboratóriumában dolgozott. 1931-től 1938-ig a Magyar Nemzeti Múzeum Ásványkémiai Laboratóriumának munkatársa volt. 1938-41 között az Ár-Kormánybiztosság főrevizora. 1941-45-ben az új pesti Lázár és Ofner Vegyészeti- és Növényolajgyár ügyvezető igazgatója volt. 1945-48-ban a Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Rt.-nek előbb vállalatvezetője, majd adminisztratív igazgatója, államosítása után 1948-50-ben pedig főosztályvezető lett. 1950-től 1967-ig, nyugdíjazásáig a Fémipari Kutató Intézetben (FKI) a Vegyészeti Laboratórium vezetője, majd a Dokumentációs Osztály helyettes vezetője volt. Szerkesztette a Fémipari Kutató Intézet Közleményei című tanulmányosorozatot (1959-67), 1967-től pedig az ALUTERV-FKI Műszaki Tudományos Információs Osztályán szerkesztette az Alumíniumipari Szakirodalmi Tájékoztató c. folyóiratot. 1963-71 között a szegedi egyetemen metallurgia tárgyból tartott előadásokat, 1965-ben c. egyetemi tanárnak nevezték ki. Zombory László tudományos tevékenysége az analitikai kémiához, a színesfémkoháshoz kapcsolódik. Szorgalmazta a műszeres analitikai módszerek fejlesztését a timföld- és alumíniumipari vizsgálatoknál.

22. – 120 éve adományoz doktori címet a Műegyetem

1901. március 22-én hagyta jóvá az uralkodó, hogy a Műegyetemen elnyerhető legyen a doktori cím. E rendelkezés tartalmazta a szigorlat tárgyait és az értekezés követelményeit, intézkedett a tiszteletbeli doktori cím adományozásának, és a külföldi műszaki doktori oklevelek honosításának feltételeiről. E joggal a Műegyetem először 1902-ben élt, az első műszaki doktor Zielinski Szilárd lett, később az út- és vasútépítéstan professzora volt.

22. – Víz világnapja

Az Egyesült Nemzetek Szövetség Közgyűlésének 47. ülészsaka – az 1992. évi dublini környezetvédelmi

világkonferencia javaslatára – e napot, a víz világnapjává nyilvánította.

23. – Meteorológiai világnap

Március 23-án, a meteorológiai világnapon, az 1950-ben Bécsben megalakult - 1951-től az Egyesült Nemzetek Szövetségének szakmai szervezeteként működő - Meteorológiai Világszervet (WMO) tevékenységére irányul a figyelem. Kofi Annan főtitkár, a WMO-t a “legelső hálózatépítőnek” nevezte.

24. – 110 éve született Mátrai Tibor fizikus

Budapesten született Mátrai Tibor (1910-1987) fizikus, tanár. A KFKI Spektroszkópai Osztályán kísérleti molekula-spektroszkópai kutatásokat végzett. A kutatások mellett oktatott. Az egész magyar fizikaoktatás számára nagy nyereség Budó Ágostonnal együtt írt kísérleti fizikai kötete.

24. – 120 éve született Vidos Zoltán mérnök

Aradon született Vidos Zoltán (1900-1975) építésmérnök, a BUVÁTI tervezője. Főbb építészeti munkái: Zápor utcai pontházak, épülecsoport a Béke út mentén, lakóház és pártház a Váci úton, a Nagy Lajos úti lakótelep épületei és az Árpád úti lakóházak. Több lakóházterve országos típussterv lett.

27. – 170 éve született Hoszpotzky Alajos mérnök

Budán született örmezői Hoszpotzky Alajos (1851-1917) mérnök, miniszteri tanácsos. Kutatómérnökként elsősorban vízsebesség-méréssel, hajóvontatási kísérletekkel, a hajóellenállás számításával, új csatornák tervezési kérdéseivel és gazdasági hatásaival foglalkozott. Alapvető tevékenységet fejtett ki a magyar belvízi közlekedés és a tengerhajózás terén; fontos szerepet játszott a Duna-Tisza-csatorna, a Duna-Száva-csatorna és a budapesti kereskedelmi kikötő tervezésében. Az Al-Duna-szabályozás egyik irányítójaként jelentős eredményeket ért el a rómaiak dunai vízi építkezéseinek feltárása terén. Közgazdasági szempontból is jelentős irodalmi munkásságáért és gyakorlati műszaki tevékenységéért a Magyar Tudományos Akadémia 1912-ben Wahrmann díjjal tüntette ki.

31. – 220 éve tette le esküjét Pest város első mérnöke

A budai tanács 1792-ben a Kamarához intézett felterjesztésében kérte, hogy adassék meg számára a városi pénztár terhére rendes évi fizetéssel alkalmazott saját mérnök (peculiaris geometra) felfogadásának lehetősége. Indokolásul felhozta, hogy a felmérési kérdések tisztázását, egyszer s mindenkorra és közmegelegedésre való elintézését az időleges, alkalmoszerű megbízások helyett csupán rendszeres mérnöki állás megszervezése útján lehet remélni. Anyagi szempontból évi 150 Ft illetményt irányzott elő a tanács a mérnök számára. A kamara 1793. március 13-án kelt rendelkezésével járult hozzá a tanács kérésének teljesítéséhez, és elrendelte Buda város állandó mérnöki állásának megszervezését. Az új állásra az Institutumot 1789-ben elvégzett Hainits (Hanisch) Frigyes mérnököt nevezték ki 1794-ben. Pest városában az állandó mérnöki állás megszervezésének közvetlen oka — Budához hasonlóan — egy, a város közönsége érdeklődésének homlokterében álló kérdés volt: a városszabályozás és városrendezés kérdése, mely a pesti városterület egyre nagyobb kiterjedése és rohamos fejlődése következtében vált időszerűvé. A Kamara 1800 augusztusában elrendelte a **városi mérnöki állás** megszervezését. A mérnöki utasítás szerint a mérnöknek részt kell vennie a gazdasági bizottság ülésein, felügyelnie kell az utak, utcák, csatornák és töltések állapotára, ezek karbantartására vonatkozóan javaslatokat kell tennie s

általában kézben kell tartania az összes folyamatban levő műszaki munkálatok irányítását. Fizetését évi 300 Ft-ban állapították meg. A város első mérnökévé a pesti születésű, akkor Temes megyei mérnököt, Dégen Jakabot nevezték ki, aki az Institutumban végezte tanulmányait. Dégen 1801-ben e napon tette le a hivatali esküt.

31. – 125 éve született Barna János mérnök

Mádon született Barna János (1896-1986) vegyészmérnök. 1914-ben érettségizett Kassán, majd 1918-ban a budapesti műegyetemen vegyészmérnöki oklevelet szerzett. 1919-1949 között a Magyar Posta szolgálatában állt, a Posta Kísérleti Állomáson dolgozott, mint postafőmérnök, posta műszaki tanácsos és 1941-től mint műszaki igazgató. A posta által felhasznált anyagok minőségének ellenőrzésével foglalkozott, majd részt vett egy forgóhengeres viszkoziméter megszerkesztésében. Itt kötött barátságot a későbbi Nobel-díjassal, Békésy György fizikussal, aki az ő támogatásával került 1946-ban a stockholmi Karolinska Intézetbe. 1950–51-ben a Vegyes-bányászati Vállalat laboratóriumvezetője. 1951-től a Bányászati Kutató Intézet tudományos munkatársa, majd főmunkatársa 1969-ig, nyugdíjazásáig; ezt követően 1977-ig tudományos tanácsadó. Az utóbbi helyen a hazai betonitok ipari hasznosításának problémáival foglalkozott, s e témában számos tanulmányt tett közzé hazai és külföldi szaklapokban. Tagja volt az Országos Találmányi Hivatal Betonit Bizottságának.

Felhasznált irodalom:

- *MMK Történeti (Bizottság) Munkacsoport: Magyar mérnökök évfordulói 2021-ben*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban*
MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának egyes kötetei
- *História – Tudosnaptár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók*
Internet: tudosnaptar.kfki.hu/historia
- Nagy Ferenc szerk.: *Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig*
1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Kenyeres Ágnes szerk.: *Magyar Életrajzi Lexikon I-IV.*
1967-1990. – Akadémiai Kiadó
- *Mérnöki évfordulók, emlénapok és programok - 2014. január 1-től havi bontásban*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök
Magyar Mérnöki Kamara (MMK) Történeti (Bizottság) Munkacsoport tagja